

«Смолоскипівці» на ХХ Форумі видавців у Львові

Любов БАГАЦЬКА

Цього вересня настав час Ікс-Ікс (ХХ) для всіх, хто має будь-який стосунок до літератури – Форум видавців у Львові відзначав своє двадцятиріччя. І перше, що хочеться сказати: нині молоді автори почувуються в літературній тусівці такого масштабу значно впевненіше, ніж це можна собі уявити. Не можу змовчати і не розповісти милу історію на підтвердження своїх слів. Усі, мабуть, пригадують, що минулого року першу премію в літературному конкурсі видавництва «Смолоскип» взяв Мирослав Лаюк, а цього року її отримала Олена Герасим'юк. Проте якщо книжка Лаюка вже вийшла, то Олена на свою ще очікує. Та ближче до історії. Одного форумського дня компанія, серед яких були ці поети, йшла через львівську Площу Ринок. Лаюк десь відстав позаду. До Оленки Герасим'юк підходять троє дівчаток віком так років 18–20 і з сяючими очима завбільшки з блюдце просять... автограф! Олена не ведеться на провокацію і питає, чи вони не жартують, чим, судячи з реакції, ображає дівчат. Вони просять знову, і поетка із серйозним виразом обличчя і радісними очима («Ось вона – слава!») ставить свій розчерк у

скромному перекидному блокнотику. Дівчата радо відходять. Але тут-таки, без антракту, наступає друга дія – нас наздоганяє Мирослав Лаюк. Захват в очах дівчат отримав друге дихання, і вони утрюх кидаються до Мирослика. Ми всі стоїмо і спостерігаємо, що ж буде далі. Лаюк помічає наш смішок і не розуміє, що відбувається. «Ми їх не підкупували», – зауважує Герасим'юк. Мирослав ставить підпис на сусідній сторінці у блокнотику, дівчата ідуть задоволені, а ми здивовані. Завіса.

Отак несподівано «славно» почувуються молоді поети на Форумі видавців у Львові. До слова, ті дівчатка, схоже, мають до смолоскипівських авторів особливий сентимент, адже їхнє яскраво вифарбоване волосся мелькало і на заходах за участі поетів – лауреатів давніших років.

Говорячи про численні заходи за участі представників видавництва «Смолоскип», не можна не сказати про захід, організований смолоскипівською лауреаткою Оленкою Степаненко. 15 вересня, в неділю, коли більшість учасників Форуму вже неабияк втомилися від безсонних поетичних ночей, поетичні читання «Ландшафти. Картографія» були просто бальзамом на душу. У читаннях брали участь Катерина Калитко,

Олена Гусейнова, Оксана Кущенко, Маріанна Кіяновська, Заза Пауалішвілі та сама Олена Степаненко. Це був просто-таки сеанс колективної медитації. Цьому сприяли і зручні крісла-мушки в антикафе «СоММунa», і стишені, трохи

Коронований Мирослав Лаюк. Фото Миколи Леонівича

хриплі голоси поетів, що повільно і томно читали вірші. Вишенькою на торті стало змонтоване Оленкою відео – макрозйомки предметів (листя, стіни, дерева) і людей (очі, руки). Шестеро читали як один, в одному настрої, ритмі, на одній хвилі. Усе це вкупі дало ефект колективної медитації, після якої всі вийшли просвітленими і з теплим світлом в очах.

Ще один вартий уваги захід – презентація книжкового проекту «Цілодобово-2». Це спільний проект трьох поетів-двохтисяч-

ників, реалізований видавництвом «Електронкіта». Нагадаємо, перший проект «ЦІЛОДОБОВО!» побачив світ у 2007 році й став помітним явищем. Друга ж серія складається з трьох книжок: «Мерехтіло» Павла Коробчука, «Котра година» Олега Коцарева і «Етика любові, естетика смерті» Богдана-Олега Горобчука (усі троє свого часу здобули літературну премію «Смолоскипа» й випустили тут свої перші книжки). На двадцятому ж Форумі хлопці презентували продовження проекту 2007 року в ресторані-музеї «Сало». Перш за все, поети повідомили, що електронні версії їхніх збірок будуть відкриті для вільного доступу на сайті «Автура» одразу після того, як розійдеться 100 примірників кожної збірки.

На презентацію набилосся людей по зав'язку. Хлопці читали нове з гарячих збірок і охоче роздавали автографи. До речі, цей захід потрапив до Топ-20 подій Львівського форуму видавців за версією газети «День».

А ще «Смолоскип» отримав нагороду від радіо «Свобода» за книжку «Короткий запис спогадів: Норильське повстання, після повстання» Євгена Грицяка – «за історичну правду, викладену очевидцем тих подій». Нагадаємо, це книга спогадів одного з організаторів Норильського повстання у 1953 році – 87-річного Євгена Грицяка з Івано-

Франківщини. Вона вміщує дві частини споминів очевидця тих подій: «Норильське повстання» і «Після повстання» – а також численні документи.

А кульмінаційним заходом виявилася «Коронація Гео Шкурупія» у кав'ярні Леваковського. Тут було презентовано вибрані твори Гео Шкурупія та Миколи Вінграновського, видані цього року. Поряд із вистояною поезією презентували і молоду – альманах молоді української літератури «Знак», у якому, власне, і стали сусідами більшість лауреатів смолоскипівського літературного конкурсу. Вірші з усіх презентованих видань читали Мирослав Лаюк, Олена Степаненко, Павло Крочук, Ваню Крюгер, Олег Коцарев, Микола Леонівич, Богдан-Олег Горобчук та Лесик Панасюк. Апогеєм презентації стала презентація збірки лауреата смолоскипівської літературної премії Мирослава Лаюка «Осотел!». Саме завдяки йому літературна акція, присвячена пам'яті поета-футуриста двадцятих років минулого століття Гео Шкурупія, котрий називав себе «королем футуруперій», перетворилася на коронацію нового короля – Мирослава Лаюка. Для більшої переконливості йому навіть вдягнули вінок. Що ж, недарма його на вулицях Львова впізнають дев'ятнадцятирічні філологині! □

СМОЛОСКИПІВСЬКІЙ КНИГАРНІ – ШІСТЬ РОКІВ !

Вілли ВОНКА

Четвертого вересня книгарня «Смолоскип» відсвяткувала свій день народження. За традицією, вечірка була тематичною, й цього разу вона була присвячена казці Роальда Дала «Чарлі і шоколадна фабрика» (в кіновірсіях: «Віллі Вонка і шоколадна фабрика»).

Розпочалося святкування з офіційної частини безпосередньо в приміщенні книгарні. Засновник видавництва «Смолоскип» Осип Зінкевич, виступаючи, відзначив, що йому дуже приємно бачити, що площа книгарні всуціль зайнята україномовними книжками, і вільного місця наче немає. Виконавчий директор видавництва «Смолоскип» Ростислав Семків, виступаючи, анонсував новий підрозділ «Смолоскипа» – інтернет-книгарню «Буколики» (bookolyku.com.ua/). Директор смолоскипівської книгарні Ольга Погінайко розповіла про те, як книгарня тільки розпочиналась і як вона розвивається нині. Із запрошених гостей виступав Сергій Іванюк, який відзначив, що шість років – це вік дорослішання для дітей і водночас вік «здитиніння» для батьків (гумористичний натяк на те, що попередні вечірки були присвячені революційним і значно серйознішим двадцятим та шістдесятим рокам) і молода письменниця Галина Ткачук.

По завершенню офіційної частини в книгарні розпочалася неофіційна частина. Традиційно вона включала конкурси

та читання віршів. Ведучими на цьому святі солодощів та літератури були Любов Багацька та Мирослав Лаюк. Свої вірші читали Євгенія Чуприна, Олена Герасим'юк, Анна Малігон, Лесик Панасюк та Заза Пауалішвілі.

Що ж стосується конкурсів, то вони були настільки ж цікавими, наскільки й складними. Особливий ажіотаж серед глядачів викликав конкурс на швидкість поїдання цукерок. У фінал цього конкур-

су вийшли Лесик Панасюк та Сергій «Пістончик» Прилуцький. Другий з них зрештою і переміг в цьому конкурсі, змігши з'їсти швидше за свого конкурента цілу коробку (!) шоколадних цукерок. Він, зрештою, щороку виграє який-небудь конкурс.

Також загальне зацікавлення публіки викликав інший солодкий конкурс – його учасники мали якомога більше «звичайних» слів у поезіях українських футуристів, зокрема Михайла Семенка та Гео Шкурупія замінити на «солодкі». В цьому конкурсі участь взяли Олександр Заклецький, Оленка Степаненко, Тетяна Шептицька, Ярослав Карпець, Галина Ткачук, Сергій Іванюк та інші. Перемогла Галина Ткачук з неочікувано «маскулінним» прочитанням «солодкого» тексту.

Родзинкою, що увінчала торт – цьогорічне «солодке» святкування дня народження книгарні, стала, безпрограшна лотерея. На ній, зокрема, було розіграно кілька картин художника Ігоря Геруса. Головний приз – мандрівку в будь-який куточок України – виграла молода поетка, нещодавня смолоскипівська лауреатка Оксана Гаджій. На цьому «солодкий» день народження книгарні «Смолоскип» завершився. Будемо чекати наступного, сьомого і не менш солодкого дня народження. □

20 вересня в Калгарі, Канада, пішов із життя Роман Струць, багаторічний благодійник видавництва «Смолоскип», професор філології, літературознавець.

Роман Струць народився у 1927 році на Прикарпатті. У час війни потрапив на примусову роботу до Німеччини, а в 1949 році перебирається до США, де здобуває ступінь доктора філології й викладає в університетах Вашингтона, Сієтла та, пізніше, Калгарі. Стає відомим у науковому світі як перекладач праць Фрідріха Шлегеля на англійську, автор книги про Франца Кафку, численних праць з теорії іронії, німецького романтизму, дослідник творчості Миколи Гоголя, Е.Т.А. Гофмана, Федора Достоєвського, Томаса Манна, Йозефа Рота.

З 1993 року, ставши професором-емеритом, викладає у Києво-Могилянській Академії, бере участь у окремих імпрезах та заходах видавництва «Смолоскип».

Колеги, учні та друзі пана Романа щиро сумують, що більше не почують його голосу, а його усміхнене та натхненне обличчя бачитимуть тепер лише на світлинах. Роман Струць назавжди залишиться для нас світлою та бадьорою, сповненою енергії людиною. Ми завжди пам'ятатимемо Вас, пане Романе.

У книгарні-«іменинниці»

ЧИТАЙМО РУДЕНКА!

Микола Руденко. **НАЙБІЛЬШЕ ДИВО – ЖИТТЯ. Спогади** / Упорядник Раїса Руденко. – Київ: Кліо, Смолоскип, 2013. – 696 с.

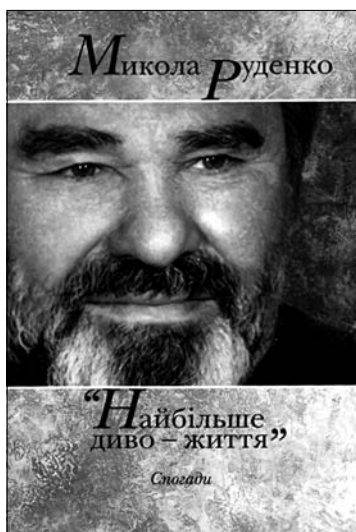
Наталія КСЬОНДЗИК

У київській книгарні «Є» відбулася презентація книги спогадів дисидента, голови Української Гельсінської Групи, колишнього політв'язня Миколи Руденка «Найбільше диво – життя», що вийшла спільно у видавництвах «Кліо» та «Смолоскип». Це вже друге видання книги, яка вперше побачила світ 1998 року з ініціативи Канадського Інституту Українських Студій у видавництві «Таксон» (Київ–Едмонтон–Торонто).

Вечір відкрив Євген Сверстюк (він же й модерував його далі) словами радості не лише з приводу зустрічі з Миколою Руденком (1920–2004), а також і свята врожаю: яблука, груші й жовтогарячі соняшники гармонійно оздоблювали інтер'єр книгарні. Пан Євген згадав своє перше знайомство з цим непересічним «сином половецького степу», а також вдавсь до роздумів над питанням: коли починається біографія? На його думку, у випадку Руденка це нічний візит Пантократора, після якого він три дні і три ночі перебував наче під космічним ковпаком і зрештою збагнув, що Земля і Сонце – джерела всього у світі.

Другою виступила Віра Соловйова, директорка видавництва «Кліо», яка подякувала пану Сверстюку за моральну підтримку, дружині Миколи Руденка Раїсі та «Смолоскипу» за допомогу у підготовці книжки, а також своїм колегам за професіоналізм. Пані Віра зауважила, що «життєпис Миколи Руденка має бути наслідуваний» і прочитала вірш, який спонукав її взятися до роботи над проектом: «Як гірко пересвідчитись раптово...»

Наступним говорив Осип Зінкевич, засновник видавництва «Смолоскип», котрий спершу наголосив на різноманітності постаті Миколи Руденка, який

був і прозаїком, і поетом, і футурологом, і економістом, і громадським та політичним діячем, а тоді вдавсь майже до детективної розповіді про те, як у діаспору потрапляла інформація про Миколу Руденка, а згодом, як почерез Болгарію і Копенгаген потрапляли на Захід матеріали і документи Української Гельсінської Групи, членом-засновником якої був Руденко.

Потім слово мала Раїса Руденко. Вона подякувала всім причетним до видання книги спогадів чоловіка, а також розповіла дещо з історії її створення. Пан Микола писав спогади вже у США (родину «видворили» з СРСР наприкінці 1987 року). Він друкував їх на комп'ютері – цьому його телефонічно (!) навчила письменниця-журналістка Марта Скорупська. Був дуже працьовитий: якщо день пройшов без роботи, то вважав його змарнованим. На завершення виступу пані Раїса прочитала кілька віршів, які Микола Руденко написав у донецькій в'язниці.

Далі промовляв професор Володимир Шевчук. Він назвав наукові ідеї Руденка «океаном» і, наголосивши на багатстві авторських іпостасей, детальніше зупинився саме на його економічних поглядах. Пан Володимир висловив переконання, що

необхідно організувати інститут (на основі Наукового товариства ім. Сергія Подолинського, почесним головою якого був Микола Руденко) для розвитку й поширення його ідей фізичної економії.

Літературознавець Елеонора Соловей зауважила, що щиро заздрить тим, у кого читання презентованих спогадів ще тільки попереду, бо ця книжка нікого не залишає байдужим. До того ж вона дуже вдало продовжує зворушливу тенденцію вітчизняної мемуаристики. Згадала пані Елеонора також і своїх студентів 1970-х років, які вже тоді відчували, що проза Руденка – це «інша хімія», а не соціалізм.

Коротке слово мала також Раїса Мороз, книжка спогадів якої відносно нещодавно побачила світ. Згодом було музичне інтермеццо: під акомпанемент гітари Олена Голуб виконала кілька пісень на слова Миколи Руденка і Василя Стуса. Василь Овсієнко та Олесь Шевченко згадали про свої враження від зустрічей з Руденком на волі й у концтаборі та акцентували на його ролі як у культурному, так і політичному бутті України. Завершила презентацію декламація Кирила Булкіна уривку зі спогадів Миколи Руденка.

Тож вечір вдавсь напрочуд інтимним і теплим. А ще він надихнув на прочитання книги, про яку насамкінець напишемо кілька слів. Відкриває її передмова Євгена Сверстюка «Зачарований життям», де йдеться про Миколу Руденка як особистість та його текст як «історію життя й історію постанов

ня драми». Самі ж спогади складаються з двох книг (за словами пані Раїси у планах чоловіка було продовжити розповідь, проте він, на жаль, не встиг цього зробити), кожна з яких поділена на розділи. До Книги першої входять розділи: *Дитинство; Школа; Університет, військо, війна; Новобранець літератури; Друге народження. До Книги другої: Життя з блискавкою мозку; Дисиденти; Політв'язні*. Видання містить також кольорові фотоматеріали й невеликі документальні *Додатки*, що якнайкраще сприяють відтворенню атмосфери, в якій жив і творив Руденко. З обкладинки на нас дивиться усміхнений бородач. Не можемо не згадати емоцій-

Виступає Євген Сверстюк. Справа сидять: Раїса Руденко, Віра Соловйова, директор видавництва «Кліо»

Виступає голова видавництва «Смолоскип» Осип Зінкевич

ного вигуку Василя Овсієнка: «Ви тільки погляньте: який же він красивий!» І справді, має слушність пан Василь, коли вважає, що праведні люди з віком стають усе красивішими і красивішими. Таким був Микола Руденко. До цього може прагнути кожен із нас. □

Поезія у вільному світі

Микола ЛЕОНОВИЧ

На ХХ Форумі у Львові відбулася презентація антології поетичної творчості політв'язнів.

Звичайно, презентація – це лише привід знову згадати про тексти, які писалися, за словами упорядниці антології Олени Голуб, у нелюдських умовах. Є така література, про яку неможливо говорити без історичного контексту. Ці вірші ще до створення не побутували в абстрактній літературній площині. Кажуть, вони були виявом духу – єдиного, що лишалось вільним серед тюремних стін. Вони були спробою сказати про те, що не можна говорити, не можна передати засобами звичайної мови. Тільки так, очуднено і водночас відчужено, через образи, які зберігають у собі сліди втраченого світу і, отже, втрачають на поетичності. Ці вірші – не поезія, хоч і поезія теж.

Недаремно у Львові антологію «Поезія із-за ґрат» презентували в музеї «Тюрма на Лонцького».

Розпочалася презентація словами Ростислава Семківа, дослідника і критика літератури, викладача, директора «Смолоскипа». Він розповів про цю книжку і її місце в стратегії видавництва, також

коротко анонсувавши інші серії та напрями, суголосні цьому виданню.

Олена Голуб говорила про книжку з позиції упорядниці, а також виконала на завершення кілька співаних поезій на слова авторів антології.

Мав слово й історик Юрій Зайцев, відомий дослідник дисидентського руху, співробітник відділу новітньої історії Львівського Інституту українознавства ім. Івана Крип'якевича. Для нього ця книга – значна і важлива пам'ятка визвольної боротьби українців. Але здобуттям незалежності справа ця не закінчується. Як і раніше, значні надії покладаються на молодь (її охоплює ще один зі стратегічних напрямків діяльності «Смолоскипа»). І тих, хто продовжує українську справу ще з її заграбованих часів.

Завдання тематичної антології – якомога повніше розкрити перед читачем саме явище, тому, навіть на такий солідний обсяг видання (майже 900 сторінок), авторів у нього багато. Дехто з них увійшов до пантеону красного письменства, хтось виявив себе у політичній

Під час презентації. Фото Миколи Леоневича

чи громадській діяльності, когось ми зовсім не знаємо. Загалом – шістьдесят один автор та низка віршів, які залишились неатрибутованими. Двадцяторо з авторів живі й нині. Це люди старшого віку, тому хочеться побажати їм ще довгих літ життя. Дехто з них і зараз бере активну участь у житті суспільства. Так, завершальним акордом презентації став виступ одного з авторів збірки, Миколи Різників. Коли бачиш таких людей, здається, що вони завжди знаходяться на піку своєї творчої і життєвої активності.

І – наскрізно – звучали наживо вірші з антології у виконанні акторів театру імені Леся Курбаса: Наталі Рибки-Пархоменко та Олега Онещак. Позбавлене надричності і водночас дуже тепле, близь-

ке виконання дозволило оголити пафос, закладений у самих текстах.

Безумовно, шкода, що на початку вересня 2013 року дістатись на цей захід було непросто – частину вулиць перекрив ремонт, інші вулиці заповнились автівками, неймовірно насичена програма Форуму видавців вабила альтернативами, і презентація не була залюдненою. Втім, така література не потребує штучної «комсомольської» масовки. Якщо ви досі не були в музеї «Тюрма на Лонцького» – сходіть за першої можливості. І навіть якщо були, сходіть знову, взявши із собою при-

мірник смолоскипівської антології. В цих стінах можна не тільки зрозуміти, але й відчувати: вірші були зброєю. Вогонь свободи, що горить у них, не згас, і не згасне, і не втримають його ані ці стіни, ані будь-які інші. Тим абсурднішою постає система, у якій обидва – і підсудний, і суддя – сидять у камерах, що, по суті, різняться лише рівнем «комфортності». Але ґрати на вікнах має і один, і другий. Презентація антології поетичної творчості українських політв'язнів радянських тюрем і концтаборів у таких умовах відбулася як необхідна зустріч тексту і контексту. Велике щастя, що обидві ці сутності змінили свою форму побутування: як урок нащадкам, працює меморіал «Тюрма на Лонцького», і кодексом пам'яті існує антологія «Поезія із-за ґрат». □

Юлія Мусаковська

Львів'янка. Народилася 1982 року. Закінчила не вельми типовий, як для поетки, факультет міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка. Лауреатка літературного конкурсу «Смолоскипа» у 2010 році за поетичну збірку «Маски». Одна з найяскравіших представниць львівського літературного середовища, окрім оригінальної творчості, вона також займається поетичними перекладами зі шведської мови.

ВИГНАННЯ

I.
тілом іде роса
тілом ідуть
війська
шпарка у райський сад –
витончено-вузька

я одягаю дим
я одягаю мед
стілки в мені води
що захлинеться смерть

риба шукає дно
риба гукає риб

хто це глухим рядом голови нам укрив?

тісно у напівсні
вийшла трава з боліт

я загадала сніг
вітер тривав
на схід

II.
східцями тягнеться хвіст від сукні
скрип черевика за нею пнеться
в місці найвище де ми відсутні
ми що минули – крихітні нецке

вгору вертатися вже запізно
чайки ладнають над нами ґрати

грифелі їхніх дзьобів залізних
небо розкреслюють на квадрати

чайки над нами висять конвоєм
браму зачинено все намарно
чайки тюремники чуєш дзвонять
міцно у кігтях ключі тримають

дражняться клекіт мечі палають
сукні тріщать черевики що там
чайки спокійні як далай-лами
кігтями гладять холодні цюки

глина чи кістка розбилися гуркіт
більше не вгору нам – і не треба
з пояса впали смішні фігурки
Богові оголились ребра

III.

ребра берега гострі від голоду
ми на ньому
дикорослі й колючі

бий на сполох чортополох
це пряме включення:
будеш у болях будеш у поті лица твого –
забиває в голову

якби ж тоді вмiла розпізнавати голоси
як монети
якби ж ти мені одразу відмовити зміг
виведи кажу тобі виведи
на чисту воду
на тверду землю мене ти
там буде мій рай і хліб мій бог
і мій сміх

вище і вище
кусень холодного місяця кровоточить
в лапах дерев осоловілих від хоті
хто ти
той що пливе в їхній тиші і товщі
хто ще
їхній наважиться спокій порушити
витрясти з темних мішків осоружне і
давне

годі уже.

це наш дім тож ходімо
адаме.

Про звичайне життя незвичайної людини

Володимир Винниченко. ЩОДЕННИК. Т. 4 (1929–1931). – Київ: Смолоскип, 2012. – 344 с.

Ольга ПОГИНАЙКО

Перед тобою, читачу, черговий – четвертий – том «Щоденників» Володимира Винниченка. Як стверджує він сам, «щоденники – це дзеркало, перед яким автори крутяться і стають у пози». «Пози», в яких ти побачиш цього одного з найцікавіших і найпопулярніших авторів свого часу, можуть спершу здатися тобі не такими особливими й привабливими, як ті, що ти, напевно, вже побачив у попередніх опублікованих щоденниках. Найперше, ти не знайдеш тут «пози» громадського діяча, державника, пристрасного публіциста. Не знайдеш також і «пози» героя-коханця, улюбленця жінок, вільні й максимально чесні стосунки якого з дружиною Розалією Яківною дозволяють не крити нічого ані від неї, ані від «чесного із собою» фіксування в щоденнику, ані від читача. Втім, не відкладай цієї книжки «в довгий ящик», адже незвичайні люди не перестають бути незвичайними акурат 1 січня 1929 року, вони залишаються такими завжди. А ця книга відображає саме те, для чого призначені щоденники – щоденне життя незвичайної людини.

Що може бути для людини більш звичним, як своя оселя. А якщо ви емігрант, письменник і живете з авторських гонорарів країни, з якої вам довелося виїхати і котра ніяк не хоче прийняти вас назад? За таких обставин будівництво власного кутка – подія, а будівництво вже другого «Кутка» – «Надкутка» – надподія. А ще – чудовий привід для усвідомлення власної емігрантської бездомності. Бо й маючи власний будинок, у чужій країні ви ніколи не захищені від того, що поліція завжди стане на бік своїх громадян, навіть якщо й правда на вашому боці. А крім того, – осмислення власної вдачі, тих рис характеру, що постійно штовхають уперед, не дають зупинитися. «Коли людина з дієюю вдачею попадає в тиху затоку, – пише Винниченко в щоденнику, – вона, сидючи на своєму тихому човнику, робить сама собі хвилі, гойдаючи човен, щоб мати привід боротися й діяти».

Немалу частину книжки, як і немалу частину тогочасного життя її автора, займають сто-

рінки, що стосуються захоплення натюрізом та пошуків тиші для праці на лоні природи. У передмові до видання упорядник Сергій Гальченко наголошує, що на схилі літ Володимир Винниченко змушений був «жити переважно з власного городу». Та спираючись на нотатки щоденників 1929–31 років, читачу, побачиш, що він отримував від того не тільки мозолі й городину, а й велике задоволення від роботи на землі.

А ось ще одна «поза». Це відстеження подій у Радянському Союзі і... вболівання за нього. Як це не дивно нині звучить, вболівання – щире. Володимир Винниченко справді вірить радянській пресі про успіхи соціальної або жнив, а в 1931 році навіть записує в щоденнику, що в одному з листів до Скрипника написав, що вже 7 років як уважає себе членом компартії. Такий жвавий інтерес до справ на Батьківщині має ще одну причину – Винниченко весь час сподівається і здійснює різні заходи у справі поїздки в Україну. Він уже розуміє, що повернутися з тим, аби жити в рідному

краї, навіть без політичної діяльності, а просто як пересічний громадянин, йому «не світить», але все ще намагається якось організувати хоча би короткий візит додому. «Можливість поїхати на Україну хвилює, займає всі думки, не дає навіть працювати. Моє бажання – поїхати, щоб надихатись Україною, вернутись і в тиші працювати над зібраним матеріалом. Але наміри партії, мабуть, не такі прості, їй треба використати мій поворот у своїх вузько-групових цілях...». Він навіть не здогадується, як йому зрештою пощастило, що його не пустили-таки.

А ось грудень 1929 року. До Винниченка доходить вістка про арешт «членів СВУ». Поглянь, читачу, нині, з далекої історичної перспективи, знаючи, що весь процес СВУ був сфабрикованим, на авторське сприйняття та оцінку цієї події: «як воно є в дійсності, не знаю, але знаю, що коли на чолі організації стояв Єфремов, то це була цілком нікчемна й безпечна організація». «Призма», кризь яку автор сприймає цей «процес» та справу «промисленної партії», виразно прора-

дьянська й далека від відстороненості або неупередженості. Читаючи Винниченкову реакцію на початок репресій у СРСР, його небажання вірити звинуваченням на адресу влади, знаючи тепер правду, і хочеться, і водночас страшно дізнатися, чи таки «прозрів» він у 32–33-му. А пізніше? Ану ж, ні?.. Про це, вочевидь, можна дізнатись аж у наступному томі. А поки що Винниченко іронізує із заяв, що процеси СВУ і «промислової партії» – сфабриковані: «...вони (опоненти радянської влади. – П.О.) гадають, що комуністи – надзвичайні монстри, не підлеглі ніяким законам людської природи. Всякій людині властиве бажання собі добра, це – закон усього сущого. Але тільки не для большевиків. Вони – монстри і завсіди бажують собі тільки шкоди. Через це вони хапають корисних і вірних їм людей і невідомо для чого починають їх судити, мучити й розстрілювати».

У 1929 році Винниченко починає працювати над «Книгою про щастя», що зрештою стала основою для праці над «Конкордизмом». Тож у цьому томі тобі, читачу, раз по раз впадуть в око розмисли про те, що таке щастя, спостереження над людськими й власними словами, вчинками й думками. На «Книгу про щастя» автор покладає великі надії у своїй односто-

визначитися: або впустити його в Україну, або визнати свою не-соціалістичність...

Є в щоденниках також і відгук на триумфальну «ходу» Європою фільмів Довженка й Чапліна, на читання «Міста» Підмогильного, на величезну кількість як емігрантської преси, так і радянської, висланої РУХОМ.

Тож якщо, попри все, і знайдеться читач, який відчує легке розчарування цим томом щоденників Винниченка, – то хіба тільки через надмірні очікування, спричинені «величиною» його постаті в нашій свідомості. А тут Винниченко постає передусім як проста людина зі своїми простими людськими справами. Це щоденне життя періоду затишшя, бо навіть з-поміж друзів лишилися близькими хіба що подружжя Глуценків. Та навіть такий «затишний» щоденник можна просто «розтягнути на цитати»: «Книга – найкращий, найтактовніший, найвибагливіший друг. Вона завсіди готова до розмови і до припинення її. Можна перебити його на півфразі, півслові, і він не образиться, не розсердиться, а, коли хочеш, заговорить із того самого півслова далі. Заговорить спокійно тим самим тоном, з тим самим бажанням сказати найкраще». Або ось: «Щоденники – це дзеркало, перед яким автори крутяться і стають у пози. Або краще, це – автофільми, що готуються для публіки. Чи можуть бути щирі люди, які знають, що на них дивляться? Вони можуть бути тільки більше або менше вдалимими акторами, та й годі. І як добрий актор ніколи не вийде на сцену без гриму, так ніколи автор щоденників не сфотографує себе в своїх записках у негарному вигляді». Чи не тому у «Щоденників» Володимира Винниченка такий гарний вигляд? □

Цю та інші книжки можна замовити у книгарні «Смолоскип»
Електронна пошта:
knyharnia@smoloskyp.org.ua
Телефон: +38 044 425 23 93

ронній дискусії з радянським урядом, уважаючи, що коли її нарешті опублікують у Союзі – тоді вже не залишиться жодних запитань чи сумнівів щодо нього й урядові доведеться таки

Суворов vs Жуков і Хрущов

Віктор Суворов. Її ім'я було Татьяна. – Київ: Зелений пес. – 2013.

Микола ТРЕТЯК

Вийшов україномовний переклад нової книжки відомого історичного публіциста, втікача з СРСР, колишнього розвідника Віктора Суворова «Її ім'я було Татьяна».

Чим найбільш прославився Віктор Суворов? Загалом, тим, наскільки його трактування радянської історії концептуально відрізнялося від трактувань власне радянських істориків та більшості їхніх російських спадкоємців, а також тим, наскільки болісну реакцію це викликало й викликає в Росії. При цьому, як на мене, дискусії викликають радше акценти і тон Суворова, його вільна манера викладу, ніж ключові факти. Щось подібне можна сказати й про нову книжку. Вона, маючи в арсеналі переважно не аж надто ексклюзивну інформацію, досить боляче б'є по одному з наріжних каменів усталеного розуміння історії СРСР – а саме по загальноприйняттю уявлення про лібералізм Хрущова.

Хрущов – узагалі один із головних ворогів Суворова, йому регулярно перепадає чи не в кожній книжці. У «Татьяні...» Микита Сергійович опиняється в центрі уваги. Логіка автора така.

Хрущов був типовим сталіністом, виконував і перевищував репресивні плани, активно викривав «ворогів народу», ні на крок не відступав від лінії партії (що ж, і сьогодні в інтернеті можна знайти аудіозаписи його виступів тридцятих років, де він громить усіляку «нечисть»). А коли в п'ятдесятих роках визріла змова проти Сталіна, з міркувань самозбереження й жаги влади, взяв у ній участь. До речі, Суворов вважає, що Сталіну навесні п'ятдесят третього таки допомогли «прискоритися». Після смерті чи вбивства тирана при владі опинилось еkleктичне угруповання, різні представники якого мали різні плани подальших дій. На думку автора, Хрущов і його протеже Георгій Жуков були зовсім не найліберальнішими з них, а навпаки. Мовляв, Лаврентій Берія та Георгій Маленков прагнули припинити протистояння з насколишнім світом, хотіли реформувати радянську економіку та

послабити хватку в Центральній Європі. Натомість, Хрущов – переможець підкилимної битви за владу – вирішив продовжити боротьбу за всесвітню революцію, а відтак, і далі ігнорувати проблеми добробуту мешканців СРСР.

Слабке місце в цій концепції книжки «Її ім'я було Татьяна» – одне: «вегетаріанство» Лаврентія Павловича. Непереконливо, якщо чесно. Тобто, звісно, деякі підтвердження знайти можна, навіть гугл викидає чимало публікацій, у яких Берію називають потенційним «радянським Ден Сяо Піном». Але винятково потенційним. Можна обговорювати ідеї й наміри заступника

голови Ради міністрів, те, що він виступав за щось або проти, однак на виході ми маємо занадто мало фактів. Амністія, звісно, річ хороша, однак Берія не став одноосібним лідером СРСР, і ми не можемо знати, куди б він повернув кермо в такому випадку, як би став поводитися, діставши можливість самостійно приймати рішення.

Що ж до Хрущова – сумнівів немає. Хоч із Віктором Суворовим важко солідаризуватися в його цілковитій зневазі до «відлиги» як до відволюючого маневру (надто помітними виявилися гуманітарні результати навіть такого непослідовного й нетривалого полегшення порядків), нема чого заперечити йому стосовно агресивно-самогубчої сутності його політичної та військової лінії.

Взяти хоч би історію з ядерною бомбою «Татьяна», котра й дала назву книжці. Її випробування було просто феєричне. Навчання організували на Тоцькому полігоні, обраному для максимального наближення до природних умов Європи. Нагнали купу сухопутних військ. А ядерною бомбою «проломали» оборону умовного супротивника. Через ядерний пустир, що утворився на місці вибуху, повели в «наступ» солдатів. Наслідки для здоров'я і життя учасників навчання були жахливі, те саме можна сказати й про на-

селення навколишніх територій. Зате Хрущов із Жуковим нібито довели, що ядерну війну можна виграти і що захопити Західну Європу їм цілком під силу. Інша річ, що навчання були цілком показушні, й у реальному житті літак, здатний транспортувати «Татьяну», до поля бою просто не долетів би...

Подібних за суттю випадків з радянського життя хрущовських часів Віктор Суворов наводить чимало. Не забуває, ясна річ, про Жукова (ще один давній «улюбленець» і «підопічний» письменника) – він постає таким собі військовим альтер-еґо Хрущова, так само бздурним, жорстоким і підлим кар'єристом, який не надто задумується про наслідки своїх вчинків. На думку Суворова, Жуков ішов до перевороту проти Хрущова, проте йшов до нього надто гучно і неприховано.

Такі основні сюжетні лінії книжки «Її ім'я було Татьяна». Книжки, цікавої тим, що кожна теза її провокує уважного читача до самостійних роздумів, зрештою, до перевірки (особливо з урахуванням вельми стриманого ставлення Суворова до ідеї необхідності наводити джерела інформації), до «випробування» численних детективних сюжетів усе ще мало і фрагментарно відомої нам історії СРСР. Цікавою також своїм метким іронічним письмом.

Олексій Мустафін

Справжня історія Стародавнього світу

Харків: Фоліо, 2013. – 349 с.
Ціна: 107,00 грн.

На відміну від шкільних підручників, у цій книжці йдеться не лише про історію окремих народів, а й про увесь Стародавній світ як цілісну систему. Чому перші міста з'явилися на Близькому Сході, а коня приручили в Україні? За чим шумери плавали до Стародавньої Індії? Що греки запозичили у фінікійців, окрім абетки? Чи могли зустрітись Будда, Конфуцій і Піфагор?

Ліна Костенко

Гуманітарна аура нації / За загальною редакцією Лариси Івшиної

Видання перше. Бібліотека газети «День»
Київ: «Українська прес-група», 2013. – 80 с.
Ціна: 23,50 грн.

Книга з чергової серії «Підризна література» від проекту «Бібліотека газети «День» Україна Incognita». Це – відкриття для українців (особливо молодих) світу думок, інтелектуальних, філософських та політичних здобутків наших знаменитих – а також і менш відомих – співвітчизників. Усі ці постаті руйнували, підточували, підривали застарілі, антигуманні, зрештою, антинаціональні стереотипи.

Богдан-Олег Горобчук

Етика любові, естетика смерті

Київ: Санченко: Електроника, 2013. – 156 с.
Ціна: 36,50 грн.

Нова книжка з'явилася в межах серії «Цілодобово-2», своєрідного продовження книжки «Цілодобово!», написаної ним у співавторстві з Павлом Коробчуком та Олегом Коцаревим. Поет став затишніший, глибший і тремкіший. Концентрованіше зупиняє свій і чужий погляди на важливі й йому речах. Богданове співіснування зі світом наближається до співіснування дерева зі своєю корою.

Стріла: Суб'єктивна антологія / Упорядник, автор передмови і літературних статей В. Базилевський

Київ: ВУТ «Просвіта»; Український письменник, 2013. – 1099 с.
Ціна: 200,00 грн.

XX століття – унікальне в історії української літератури. Саме воно спричинилося до найбільших її здобутків і найтяжчих втрат. В епоху, коли, за словами Тичини, «людське серце до краю обідніло», поезія, як могла, протистояла розлюдненню людини. Суб'єктивна антологія Володимира Базилевського – спроба незалежного прочитання поетичної спадщини 45 поетів материкової України і діаспори.

Марина Левицька

Коротка історія тракторів по-українськи

Київ: Темпора, 2013. – 312 с.
Ціна: 62,00 грн.

Це яскравий портрет життя української еміграції в Британії. Авторка (англійка українського походження) змалювала різні покоління, їхні проблеми й комплекси. Легкий стиль, терпка іронія та яскравий сюжет принесли світову славу «Тракторам». Нарешті й український читач отримав змогу заглянути в британське дзеркало своїх одноплемінників.

Іван Лисий

Національно-культурна ідентичність філософії: сім наближень до теми

Київ: Видавничий дім «Киево-Могиланська академія», 2013. – 180 с.
Ціна: 52,50 грн.

У монографії обговорюється гостра проблема національної ідентичності філософії, актуалізована сьогодні в атмосфері посилення уваги до національних вимірів культурних форм як у європейському, так і у вітчизняному метафілософському дискурсі. Автор бачить у філософії теоретичну самосвідомість культури і в полемічній манері обстоює її національно-культурну тожсамість.

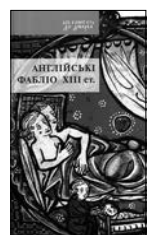

Світлана Кириченко

Люди не зі страху. Українська сага: Спогади

Київ: Смолоскип, 2013. – 920 с.
Ціна: 95,00 грн.

Спогади Світлани Кириченко, активної учасниці українського визвольного руху 60 – 80-х років минулого століття, відзначаються багатогранним змістом і своєрідним художнім стилем. Це історичного масштабу унікальні свідчення про себе та епоху, про відомі провідні постаті новітньої доби нашого національного пробудження, про десятки рядових творців суспільних обставин.

Англійські фаблію XIII століття: Оповідання у віршах

Переклад О. С. Охріменка.
Київ: Український письменник, 2013. – 127 с.
Ціна: 43,50 грн.

До збірки ввійшли українські переклади із середньоанглійської мови трьох фаблію XIII ст.: «Країна Кокань», «Пані Сіріц» і «Про Лиса та Вовка». Твори відкривають нам світ середньовічної ментальності. Тексти подаються білінгвою, що робить видання цікавим також для професійних філологів та істориків.

Ці та багато інших книжок українською мовою можна придбати у книгарні «Смолоскип» за адресою: Київ, вулиця Межигірська, 21 (поруч зі станцією метро «Контрактова площа»)

Будемо вдячні Вам за надіслану інформацію про події громадсько-політичного та культурного життя молоді!

Думки авторів публікацій у «Смолоскипі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції

«Смолоскип України»
Щомісячний часопис
творчої молоді України
Засновник – видавництво «Смолоскип»
Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 2032 від 17.06.96 р.

Редакційна колегія:
Петро Вознюк,
Ростислав Семків,
Олег Коцарев

E-mail: mbf.smoloskyp@gmail.com, http://www.smoloskyp.org.ua
E-mail книгарні «Смолоскип»: knyharnia@smoloskyp.org.ua

Адреса редакції:
Видавництво «Смолоскип»
04071, Київ, вул. Межигірська, 21
☎ (044) 425-23-93
☎ і факс: (044) 463-78-52

Видруковано в
ТОВ ПК «Інтерекспресдрук»
м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 3

Замовлення № 1678
Тираж 3500 прим.